

**Силабус навчальної дисципліни
УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ
РИЗИКАМИ**

бакалавр

(назва освітнього ступеня)

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(назва спеціальності)

освітньо-професійної програми

«Підприємницька діяльність»

(назва освітньої програми)

Статус дисципліни	Нормативна
Мова навчання	Українська
Факультет	Економічний
Кафедра	Фінансів, економіки та підприємництва
Контакти кафедри	Кафедра економіки та підприємництва, 10-й поверх висотного корпусу, к. В-1007, тел. +380731831431, https://pgasa.dp.ua/department/ep/
Викладачі-розробники	Герасимова О.Л., к.т.н., доцент
Контакти викладачів	herasymova.oksana@pgasa.dp.ua
Розклад занять	https://www.pgasa.dp.ua/timetable/WSIGMA/EK/ROZKLA DP.HTML
Консультації	Графік консультацій розміщено та актуалізується на сторінці кафедри за посиланням https://pgasa.dp.ua/wpcontent/uploads/2017/07/grafik-konsultatsij-2021n.r.-2semestr.pdf

Анотація навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Управління підприємницькими ризиками» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» і входить до нормативної компоненти.

Предметом дисципліни є засвоєння знань із технології управління підприємницькими ризиками з різним ступенем невизначеності як складової частини системи управління підприємством задля своєчасної адаптації до швидкоплинних змін у внутрішньому та зовнішньому середовищах, а також вивчення тенденцій управління ризиками на мікрорівні та закономірності їх розвитку.

Знання з дисципліни необхідні сучасному фахівцеві для: формування вмінь щодо оперування специфічними термінами, категоріями та поняттями; розуміння змісту та ролі ризиків у підприємницькій діяльності; можливості визначення та подальшої класифікації ризиків в умовах невизначеності, конфліктності, принципової неможливості здійснення точних економічних прогнозів; ознайомлення з методами управління підприємницькими ризиками; вивчення способів оцінки міри впливу ризиків на результати фінансово-господарської діяльності; розкриття ефективних механізмів управління ризиками; розгляду прийомів мінімізації наслідків некерованих чинників; вивчення технології прийняття рішень в умовах невизначеності; моделювання та оптимізації впливу ризиків; ознайомлення з організацією процесу страхування від можливих ризиків.

	Години	Кредити	Семестр
			V
Всього годин за навчальним планом, з них:	165	5,5	165
Аудиторні заняття, у т.ч:	54		54

Лекції	24		24
лабораторні роботи	-		-
практичні заняття	30		30
Самостійна робота, у т.ч:	111		111
підготовка до аудиторних занять	21		21
підготовка до контрольних заходів	25		25
виконання курсового проекту або роботи	-		-
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	35		35
підготовка до екзамену	30		30

Мета вивчення дисципліни – є формування системи знань, умінь та практичних навиків щодо проведення аналізу, ідентифікації й оцінювання підприємницьких ризиків, знаходження причин їх виникнення, проведення діагностики та оцінки процесів, що зазнають впливу некерованих чинників; здійснення розрахунково-аналітичних завдань з використанням комп'ютерної техніки та програмно-математичних комплексів щодо обґрунтування оптимальних управлінських рішень в умовах невизначеності та військової агресії.

Завдання вивчення дисципліни – з'ясування сутності, цілей, загальноприйнятих логіки й методології управління підприємницькими ризиками; визначення можливих ризиків підприємницької діяльності та ступеню їх ймовірності; здійснення розрахунків величин можливих збитків; знаходження прийнятних в ситуації воєнних дій мір по зниженню ризиків.

Пререквізити дисципліни – «Вступ до спеціальності», «Основи підприємницької діяльності», «Економіка бізнесу», «Економіко-математичні методи і моделі», «Статистика», «Менеджмент».

Постреквізити дисципліни – «Аналіз та прогнозування біржового ринку», «Формування бізнес-моделей підприємницької діяльності», «Інноваційне підприємництво та управління стартап-проектами», «Потенціал і розвиток підприємницьких структур», «Планування змін та реструктуризація бізнесу», «Обґрунтування та експертиза бізнес-проектів».

Компетентності:

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.

СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

СК 4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК 7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

СК 10. Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва, торгівлі та біржової практики з урахуванням ризиків.

СК 13. Здатність оцінювати наслідки бойових дій та впливу воєнного стану для підприємницької діяльності та пропонувати відповідні економічні та управлінські рішення щодо їхньої мінімізації/елімінації.

Заплановані результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

PH2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

PH5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємницької діяльності.

PH12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.

PH13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

PH14. Вміти застосовувати інноваційні підходи в підприємницькій, торговельній та біржовій діяльності.

PH17. Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

PH20. Знати основи бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур з урахуванням ризиків.

PH22. Аналізувати, оцінювати та прогнозувати наслідки бойових дій, а також впливу воєнного стану для підприємницької діяльності та пропонувати відповідні економічні та управлінські рішення щодо їхньої мінімізації/елімінації.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин, у тому числі				
	усього	л	п	лаб.	с.р
Змістовий модуль 1. Управління підприємницькими ризиками: сутність та сучасна методика					
1. Сутність, зміст та види ризиків. Поняття управління підприємницькими ризиками	11	2	2		7
2. Методи управління підприємницькими ризиками та способи оцінки міри ризику	11	2	2		7
3. Диверсифікація як спосіб зниження підприємницьких ризиків. Теорія портфеля	11	2	2		7
4. Моделювання і оптимізація підприємницьких ризиків та теорія ігри	11	2	2		7
5. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності	11	2	2		7
6. Теорія корисності та її застосування у процесах прийняття рішень	11	2	2		7
Змістовий модуль 2. Управління діяльністю підприємства з урахуванням факторів ризиків					
7. Обґрунтування фінансових та інвестиційних рішень за умов ризику	11	2	2		7
8. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків	13	2	4		7
9. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків	12	2	4		6
10. Основи ризик-менеджменту	12	2	4		6
11. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику	10	2	2		6
12. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях	11	2	2		7
Підготовка до екзамену	30				30
Усього годин	165	24	30		111

2. САМОСТІЙНА РОБОТА ОПРАЦЮВАННЯ РОЗДІЛІВ ПРОГРАМИ, ЯКІ НЕ ВИКЛАДАЮТЬСЯ НА ЛЕКЦІЯХ:

№ п/п	Вид роботи / Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до аудиторних занять	21
2.	Підготовка до контрольних заходів	25
3.	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях:	35
4.	Підготовка до екзамену	30
	Усього годин	111

Назва теми	Посилання
1. Строкові угоди в технології хеджування комерційних операцій зовнішньоекономічної діяльності. 2. Дебіторний, політичний та трансфертний ризики. 3. Транспортний ризик, договірні гарантії та ціновий ризик. 4. обсяги виробництва продукції та надання послуг при нестабільних умовах функціонування. 5. ризики недостатньої сегментації ринків збуту продукції (послуг), помилкового вибору цільового сегменту ринку, помилкового вибору стратегії продажу продукту. 6. ризик невірної організації та одержання неадекватних результатів маркетингового дослідження, помилкового ціноутворення, неуспішної організації збутових мереж та системи просування товару до споживача. 7. Програма отримання та аналізу комерційної інформації; 8. Необхідність урахування фактору невизначеності в комерційній діяльності підприємства. 9. Економічна безпека підприємства та ризики управління. 10. Аналіз чутливості, корпоративна імітаційна модель. 11. Страхування воєнних ризиків.	1-9 (п.5), 1-11 (п.6)

3. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль успішності студента здійснюється за допомогою 100 бальної системи оцінювання з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS. Кожен модуль дисципліни оцінюється з розрахунку 100 балів. Підсумкова модульна оцінка визначається як середньозважена результатів засвоєння модулів з дисципліни «Управління підприємницькими ризиками». Модуль зараховується, якщо студент має успішність за ним не менш як 60 балів.

Критерії оцінки знань студентів з **1 модуля**. Максимальна оцінка за модуль – 100 балів. Оцінка модульного контролю складається із:

- присутності студента на лекціях (максимальна кількість – 12 балів);
- присутності студента на практичних заняттях (максимальна кількість – 12 балів);
- надання конспекту розділів програми, які не викладаються на лекціях – 16 балів;
- тестів (максимальна кількість 60 балів).

Відвідування студентом лекцій: був присутній, брав участь в обговоренні запропонованих питань – 2 бали за лекцію; 1 бал – за присутність на лекції; якщо студент не був присутній – 0 балів.

Відвідування практичних занять: був присутній – 2 бали за заняття; був присутній, але не приймав активної участі у практичному занятті (з'явився не підготовленим до

проведення заняття, не відповідав на запитання викладача, не брав участі в обговоренні питань) – нараховується 1 бал; якщо студент не був присутнім – 0 балів.

Надання конспекту розділів, які не викладаються на лекціях Теми, які надані на самостійне опрацювання, розкриті повністю – 16 балів. Не розкриті основні положення теми – 10, не надано конспекту розділів програми – 0 балів.

Тести складаються з 10 питань. Якщо студент вірно відповів на кожне запитання тестів – 60 балів.

За кожен невірну відповідь вираховується 6 балів.

Критерії оцінки знань студентів з **2 модуля**. Максимальна оцінка за модуль – 100 балів.

Оцінка модульного контролю складається із:

- присутності студента на лекціях (максимальна кількість – 12 балів);
- присутності студента на практичних заняттях (максимальна кількість – 18 балів);
- надання конспекту розділів програми, які не викладаються на лекціях – 10 балів;
- тестів (максимальна кількість 60 балів).

Відвідування студентом лекцій: був присутній, брав участь в обговоренні запропонованих питань – 2 бали за лекцію; 1 бал – за присутність на лекції, якщо студент не був присутній – 0 балів.

Відвідування практичних занять: був присутній – 2 бали за заняття; був присутній, але не приймав активної участі у практичному занятті (з'явився не підготовленим до проведення заняття, не відповідав на запитання викладача, не брав участі в обговоренні питань) – нараховується 1 бал за присутність на цьому занятті; якщо студент не був присутнім – 0 балів.

Надання конспекту розділів, які не викладаються на лекціях Теми, які надані на самостійне опрацювання, розкриті повністю – 10 балів. Не розкриті основні положення теми – 5, не надано конспекту розділів програми – 0 балів.

Тести складаються з 10 питань. Якщо студент вірно відповів на кожне запитання тестів – 60 балів.

За кожен невірну відповідь вираховується 6 балів.

Максимальна оцінка за екзамен – 100 балів. Екзамен складається з 2 рівноважних питань теоретичного курсу та 1 задачі.

Максимальна кількість балів за кожне теоретичне питання – 20 балів:

- за повну відповідь, що містить взаємозв'язок основних понять та визначень і характеризується логічним та чітким викладенням матеріалу, студент одержує 20 балів;
- відповідь надано, але допущені неprincipові помилки, відсутня необхідна деталізація, студент одержує 16-19 балів;
- якщо у відповіді розкрито сутність питання, але допущені неправильні тлумачення, студент одержує 11-15 балів;
- студент частково розкрив сутність питання, у відповіді допущені грубі помилки – 6-10 балів;
- якщо у відповіді містяться принципіві помилки, студент одержує 1-5 балів;
- повністю відсутня відповідь – 0 балів.

Максимальна кількість балів за задачу – 60 балів:

- за повну відповідь, що містить взаємозв'язок основних понять та визначень і характеризується логічним та чітким викладенням матеріалу, наявними висновками, поясненнями, що аргументують порядок виконання завдання, студент одержує 60 балів;
- за повну відповідь, що характеризується логічним викладенням матеріалу, недостатніми висновками та поясненнями, що аргументують порядок виконання завдання, студент одержує 55-59 балів;
- відповідь є правильною, наявні висновки та пояснення, що обґрунтовують порядок виконання завдання, є неповними – 49 – 54 балів;

- відповідь є правильною, проте відсутні висновки, пояснення, що обґрунтовують порядок виконання завдання, є неповними – 43 – 48 бали;
- якщо відповідь є правильною, але допущені неправильні тлумачення, студент одержує 36-42 бали;
- якщо у відповіді допущені арифметичні помилки в розрахунках, відсутня необхідна деталізація та висновки, що обґрунтовують одержаний результат, студент одержує 29-35 балів;
- наявні помітні помилки при розв'язанні задачі, студент одержує 23-28 балів;
- студент розв'язав задачу частково, наведено вірний порядок у вирішенні задачі, проте у відповіді допущені грубі помилки, відсутні висновки та пояснення, студент одержує 16-22 балів;
- порядок вирішення задачі є правильним, проте допущені грубі помилки у вирішенні, студент отримує 9-15 балів;
- якщо у відповіді містяться принципові помилки 3-8 балів;
- наявні невдалі спроби вирішення задачі – 1-2 бали
- повністю відсутня відповідь, студент одержує 0 балів.

Підсумкова оцінка з дисципліни визначається як середньоарифметична, яка складається з оцінки за змістовий модуль 1 та оцінки за екзамен.

4. ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу передбачає відповідальність викладача і студента за якість викладення та опанування навчального матеріалу, прозорість оцінювання, дотримання принципів академічної доброчесності. Середовище на заняттях є дружнім та відкритим до конструктивної критики.

Дотримання академічної доброчесності студентами. Студенти академії мають керуватися у своїй діяльності Кодексом академічної доброчесності ПДАБА ПЛПМ 0812-001:2018, яким встановлено загальні моральні принципи та правила етичної поведінки.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей інших авторів;
- надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Дотримуємося Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у ПДАБА. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо студент має сумніви або непевність, що його дії або бездіяльність можуть порушити Кодекс академічної доброчесності Академії, він може звернутися за консультацією до Комісії з питань академічної доброчесності.

Порядок зарахування пропущених занять. Відпрацювання пропущених занять відбувається у формі усного опитування, (якщо пропущена лекція) та виконання індивідуального розрахункового завдання (якщо пропущене практичне заняття).

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Артими-Дрогомирецька З.Б., Негрей М.В. Економічний ризик : Навчально-методичний посібник / З.Б. Артим-Дрогомирецька, М. В Негрей. – Магнолія-2006, 2021. – 320 с. [URL: https://cyber.lviv.ua/book_info/E_ruzuk.pdf]
2. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с. [URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154806591.pdf>]
3. Вербіцька І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. Сталий розвиток економіки. № 5. 2013. С. 282–291. [URL: https://file:///C:/Users/home/Downloads/sre_2013_5_37.pdf]
4. Вітлінський В.В. Економічний ризик: ігрові моделі / В.В. Вітлінський. – К.: КНЕУ, 2002. – 446 с. [URL: <http://ubooks.com.ua/books/000113/inx.php>]
5. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2000. – 292 с. [URL: <http://ubooks.com.ua/books/00039/inx.php>]
6. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. / О. М. Полінкевич, І. Г. Волинець. – Луцьк : ВежаДрук, 2018. – 336 с. [URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_2155_60444898.pdf]
7. Ризик-менеджмент : навч. посібник / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 140 с. [URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/39143/1/Book_2018_Moroz_Ryzyk_menedzhment.pdf]
8. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К.: ІВЦ “Видавництво «Політехніка»”, 2004. – 200 с.
9. Anderson E. Business Risk Management: Models and Analysis. John Wiley & Sons, Ltd, 2014.-367 p.

Допоміжна

1. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. – Харків: Промарт, 2015. – 300 с.
2. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с. [URL: https://drive.google.com/file/d/1GYxpd2DGlGAVrCYBVi_0Ca57Xw4dCKd-/view?usp=sharing]
3. Гринчуцька В. Моделювання ризиків в економіці та бізнесі / В. Гринчуцька. – Тернопіль: ТНТУ імені І. Пулюя, 2014. – 88 с. [URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22559/5/2014-ModRyz-KonspLekc.pdf>]
4. Кігель В.Р. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. — К.: Міленіум, 2017. – 230 с. [URL: <https://www.twirpx.com/file/2204256/>]
5. Кучеренко В.Р., Карпов В.А., Карпов А.В. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навчальний посібник. – Одеса, 2011. – 199 с. [URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/147035471.pdf>]
6. Останкова Л. А., Шевченко Н. Ю. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 256 с. [URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ostankova_Larysa/Analiz_modeliuvannia_ta_upravlinnia_ekonomichnomy_ryzykamy.pdf?PHPSESSID=e8vgj5vt22pu1hejmcs3ps72ft4]
7. Посохов І. М., Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник \ І. М. Посохов. – Харків : НТУ «ХП», 2015. – 220 с. [URL:]

http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/28480/1/Posokhov_Upravlinnia_ryzykamy_2015.pdf

6. ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

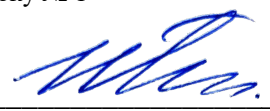
1. Державна служба статистики. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Законодавча база України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/>
3. Global Institute for Risk Management Standards. – Режим доступу : <http://g31000.org/>
4. Federation of european risk management associations. – Режим доступу : <http://ferma.ua>
5. Офіційний сайт COSO (Committee of Sponsoring Organizations), комітету спонсорських організацій комісії Тредвєя. Режим доступу : <http://www.coso.org/>
6. Міжнародний стандарт управління ризиками Федерації Європейських Асоціацій Ризик-менеджерів. – Режим доступу : http://a-risk-management-standard-english-version7.Rosia_zaplatity_KSE_Institute_https://damaged.in.ua/
7. Карта руйнувань <https://reukraine.shtab.net/>
8. План відновлення України <https://recovery.gov.ua/>
9. Програма з відновлення України <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/international-cooperation/spivpracya-z-mizhnarodnymy-finansovymy-organizaciyamy/yevropejskyj-investycijnyj-bank/programa-z-vidnovlennya-ukrayiny/>
10. Національна рада з відновлення України від наслідків війни <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/nacionalna-rada-z-vidnovlennya-ukrayini-vid-naslidkiv-vijni>
11. Комітет Відновлення України <https://eba.com.ua/comitet/komitet-vidnovlennya-ukrayiny/>

Розробник _____ Оксана ГЕРАСИМОВА
(підпис)

Гарант освітньої програми _____ Кіра СПІРІДОНОВА
(підпис)

Силабус затверджено на засіданні кафедри
_____ фінансів, економіки та підприємництва _____
(назва кафедри)

Протокол від «22» серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____ Ірина ПОПОВІЧЕНКО
(підпис)